

ONDREJČÁKOVÁ Estera

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar
Irodalomtudományi Doktori Iskola
Budapest
ondrejcsakeszter@gmail.com

ANTON STRAKA ÉS SZABÓ LŐRINC –
A CSEH ÉS SZLOVÁK KÖLTŐK ANTOLÓGIÁJA¹

Anton Straka and Lőrinc Szabó – Anthology of Czech
and Slovak Poets

Anton Straka i Lőrinc Sabo – Antologija čeških
i slovačkih pesnika

A tanulmány Szabó Lőrinc életművének csehszlovákiai vonatkozásait tárgyalja. Szabó Lőrinc és Korzáti Erzsébet 1933. augusztus 1-jétől több mint két hétig tartó csehszlovákiai körutazáson vett részt. Az utat Anton Straka csehszlovák kultúrattasé biztosította. A magyar nyelvű hagyatékokból: Vékesné Korzáti Erzsébet útinaplójából, Szabó Lőrinc verseiből és feleségének, Mikes Klárának küldött leveleiből értesülünk leginkább az útról. A prágai Barrandovi-terasznál találkozott Szabó Lőrinc a kor jelentős cseh és szlovák költőivel, akikkel a későbbiekben is hatékony levelezést folytatott. Anton Straka budapesti tevékenysége alatt szervezte meg a „péntek estéket”, amelyeken jeles magyar, cseh és szlovák művészeket látott vendégül. Ennek a csehszlovák–magyar kulturális közeledésnek lett az eredménye a Straka szerkesztette *Cseh és szlovák költők antológiája*.

Kulcsszavak: Szabó Lőrinc, Anton Straka, csehszlovák–magyar kapcsolat, versfordítások.

¹ A tanulmány írója a dolgozat megjelenésekor Anton Straka magyarországi kapcsolatai című projektumáért a Magyar Tudományos Akadémia Domus Hungarica (Domus junior) ösztöndíjában részesült.

Bánki Évának barátsággal

Bevezetés

Anton Straka a két világháború közötti időszakban, 1925 augusztusától 1936 áprilisáig működött csehszlovák kulturális attaséként Budapesten. 1932 körül indította el – Karel Čapek prágai szalonjának mintájára – híressé vált péntek esti összejöveteleit. Hagyatékában fennmaradt „fekete notesze” szerint ezeken az estéken (1932. november 25-étől 1933. november 20-áig)² kb. 109 cseh, szlovák és magyar újságíró, művész vett részt; köztük Jan Čarek, Emil Boleslav Lukáč, Josef Hora, Földessy Gyula, Nádass József, Káldor Miksa és Balassa József. A baráti kör eleinte Straka Amerikai út 37. szám alatti szalonjában találkozott, majd ezt a helyszínt Milotay István és köre támadó akciója után különféle kávéházakra cserélték fel.

A cseh-szlovák antológia kialakulása

Ezeken a péntek estéken kezdte meg 1932-ben József Attila, Szabó Lőrinc, Illyés Gyula, Patai Edith, Horváth Béla, Komlós Aladár és Berzy András a *Cseh és szlovák költők antológiájának* készítését Straka kérésére. Eleinte Erdélyi József is a műfordítók közé tartozott, de nagyon korán kilépett a körből. Komlós Aladár visszaemlékezése szerint mindnyájan, akik részt vettek e kötet létrehozásában, szívesen vállalkoztak a feladatra, miszerint cseh költők alkotásait átültetik magyarra. Mivel egyikük sem ismerte a nyelvet, munkamódszerük az volt, hogy Straka elvégezte a Prágában kiválasztott versek nyersfordítását, „azokat a fordítók egyéniségének tekintetbe vételével kiosztotta” közöttük, majd felolvasta előttük „a versek eredeti szövegét”, hogy megállapíthassák „verstani képletüket” (Kemény 1962, 732). A cseh költők ugyanis korábban elmulasztották elküldeni verseik metrikus képletét. A Kosztolányi vezette csoport ezért levélben fordul hozzájuk, kérve őket, a hiteles fordítás érdekében jelöljék ki verseik eredeti formáját, verstanát és gondolati ritmusát (Csoma 2003, 36–37). Komlós emlékezését *Bírákhoz és barátokhoz* című könyvében Szabó Lőrinc is megerősíti azzal kapcsolatban, hogy a cseh fordításokat Straka kedvéért vállalták el.

A prágai Külügyminisztériumi Levéltárban a 441. szám alatt található az antológia forrásanyaga. Leginkább minisztériumi jelentések, levelek, honorá-

² A „fekete notesz” első és utolsó bejegyzési dátuma nem feltétlenül tükrözi „a péntek esték” kezdetét és végét. Szabó Lőrinc neve a március 24-i résztvevők listáján látható először.

riumok, a kötetbe szánt költők némelyikének rövid életrajza és számos vers lelhető itt fel, többek közt Halas *Ticho*; *Tvary* (a *Tvár* kötetből), *Podzim na jaře*; *Matka*, *Hora Čas*, *bratr mécho srdce*; *Knihy na stole*, Vítězslav Nezval *Chiméra*; *Kuropění*; *Sonet* és Vilém Závada *Veraikon*; *Stará Evropa* (a *Panichida* kötetből) című költeménye.³ Az adminisztráció azt mutatja, az antológia terve Káldortól származik, akinek az volt a célja, hogy egyetlen kötetbe sűrítse a szomszéd népek modern költészetét. Ennek okán kérte az érintett országok minisztériumának segítségét, akiktől a kiadáshoz szükséges fordítási költségek kifizetését és a versek válogatását várta. A csehszlovák rész létrehozását Anton Straka vállalta.

A jelentések alapján Prágában már október 6-án foglalkoztak a cseh versekkel. Még a hónap folyamán megküldték azokat a budapesti csehszlovák nagykövetségre, ami alapján joggal feltételezhetjük, hogy Straka már a „fekete notesz” első bejegyzési dátuma előtt megkezdte az antológia munkálatait. Erre mutat a prágai minisztérium jelentése is az antológiával kapcsolatban szeptember 15-én, amely arról számol be, hogy Straka Pozsonyba utazik, hogy ott felvegye a kapcsolatot a Szlovák Írók Egyesületével, akikkel kiválogatják majd a szlovák verseket. Ez a feladat aztán Lukácsra hárult. Ő Darvas János kész fordításait ajánlotta Strakának.

Darvas ez idő szerint a *Prágai Magyar Hírlap* szerkesztője volt, 1934-ben adta ki szlovák modern líra fordításkötetét *Hegyország hangja* címmel. Strakának ebből küldött – ekkor még kéziratban levő – alkotásokat. Fordításai azonban nem nyerték meg a kultúrattasé tetszését, gyengének találta azokat (csakúgy, mint Szabó Lőrinc), ezért újabb műfordításokat kért. Hosszú tanácskozás kezdődött Darvas, Lukács és Straka között. Mivel nem sikerült megegyezésre jutniuk a verseket illetően, a budapesti követség indítványára Ján Smrek fiatal szlovák költőt is megbízták a versek válogatásával (SzRH, MTA KIK, Ms 4257/366-1), aki „február 6-án végül 24 költeménnyel jelent meg a prágai minisztériumban” (Csoma 2003, 42).

A feljegyzések, visszaemlékezések, illetve a megjelent antológia arra mutat, hogy a versek száma sokat változott az idő során. Kimaradtak egyes jelentős szláv költők, valamint sok vers is, és bekerült helyettük más. A Straka által kiosztott „cseh verseket” cserélgették egymás közt a „pénteki fordítók”. Szabó Lőrinc például, akinek Halas költeményein kívül Závada *Krajina* és *Rodná zem*, illetve Nezval versei is jutottak (Csoma 2003, 48), mindössze Halas három költeményével szerepel az antológiában (*A halott katona*; *Az anya*;

³ A *Tvár* és *Panichida* kötetek eredeti példánya megtalálható dedikációval ellátva Szabó Lőrinc könyvtárában.

Ősz a tavaszban). Ebből (és cseh lírafordításai közül) csak egyet vett fel az *Örök barátaink* műfordítás-gyűjteménybe: az *Ősz a tavaszban* címűt. Závada az antológiában egy versével szerepel, a *Tájképpel*, mégpedig Berzy András fordításában, Nezval pedig kettővel, a *Kakasszóval* és a *Chimérával*. Az elsőt Berzy, a másodikat Komlós Aladár fordította. Kimaradtak Halasnak az *Arc* című kötetéből származó versei, és bekerült *A halott katona*.

Az antológia tehát 1936-os megjelenéséig nagy változáson esett át. Eredetileg – Káldor elgondolása alapján – román és jugoszláv műfordításokat is tartalmazott volna. Hogy miért csak a csehszlovák rész jelent meg, egyelőre nem tudjuk, de ennek valószínűleg politikai okai is lehettek. A Szalatnai Rezsőhöz címzett 1933. március 10-i Straka-levél alapján a kötetnek *A szomszéd népek modern lírája*⁴ címet szánták, amiből a csehszlovák rész 33 cseh és 21 szlovák fordítást tartalmazott volna (SzRH, MTA KIK, Ms 4257/367-1). Ezek a versek egyébként ekkor már a kiadónál váraкоznak – amit az ugyanezen a napon kelt prágai külügyminisztériumnak szánt budapesti jelentés támaszt alá.

Straka február 24-i levelében kb. 35 cseh és 22 szlovák versfordításról tesz említést Szabónak, amely már készen van nála. A levél szerint a jugoszláv rész (35 vers) a kiadónál található, és már csak a románok hiányoznak. Straka május 12-i levele Szalatnaihoz arról árulkodik, hogy a románok sokáig húzták az időt (SzRH, MTA KIK, Ms 4257/366-1). Ez a halogatás is lehetett az oka a „nagy antológia” meghiúsulásának.

Az előszó

A késések folytán a határidő sokszor változott. „Az antológia megjelenésének eredetileg tervezett időpontja – az 1932. karácsonyi könyvvásár előtt – előbb az 1933. évi húsvéti könyvvásárra módosult, majd újabb, konkrét időpont meghatározása nélkül, a román antológiarész elkészüléséhez kötötték a mű nyomdába kerülését és megjelenését” (Csoma 2003, 37–38). A jugoszláv és román rész nélkül a kötet végül 18 cseh költő 33 versével és 13 szlovák költő 26 versével jelent meg, a *Cseh és szlovák költők antológiája* címen. Ennek kézírata 1936. április közepén már nyomdakész állapotban lehetett, hiszen Straka 14-én Prágából ezt írja Szabó Lőrincnek:

Talán emlékszel még a csehszlovák vers-anthológiára, amelybe Halas verseit fordítottad. Most sajtó alatt van Pesten. Káldor adja ki, aki ezidőszerint Grilléknél dolgozik. Már átnéztem a korekturát. A könyv

⁴ Csoma monográfiájában a *Szomszéd népek lírai antológiája* címen említi a kötetet.

nagyon szép lesz. Az anthológia ügyét jóbarátom Nádass József (VI. Király u. 82. telef. 254-92) intézi. Most már csak az előszó van hátra s Nádassal együtt az a nézetünk hogy ha Te volnál oly szíves néhány sorral bevezetni az anthológiát, ez nagyon szép volna. Erre ezennel fel is kérlek, de csak abban az esetben, ha ez nincs ellenedre bármilyen okból. Ismerem a budapesti atmoszférát s kérlek, barátságunk egyáltalán ne feszélyezzen. Mindenesetre, ha megírnád az előszót, igen nagy volna az örömöm. [...] Az előszó dolgában keresni fog maga Nádass is, aki kívánságodra be fogja Neked mutatni az anth. egész anyagát (SzLH, MTA KIK, Ms 4686/188).

Május 14-én feltehetően Nádass⁵ ezt írja Strakának:

... [B]eszéltem Szabó Lőrincsel és azt vettem ki a szavaiból, hogy ő még mindig hajlandó lenne, ha más formában is, abban az esetben is, ha Te nem változtatsz az anthológián, előszót írni a könyvhöz. Állítólag ezt meg is írta Neked. Tekintettel arra, hogy Káldor már kétszer felhívott és sürgette a keféket, kérdésére azt mondtam, hogy az előszóra nem kell majd várnia, nem lesz előszó. Sz. L. – cel csak később beszéltem. Már most ha az előszóra reflektálsz úgy azonnal írf Káldornak, hogy várjon még egy pár napig az előszóra és írf Szabónak is, hogy készítse el gyorsan és küldje át Káldornak. Persze ez[t] csak akkor, ha szükségesnek látod (SH, MTA KIK).

16-án Straka Szabónak adott válasza:

Nagyon köszönöm komoly és tárgyilagos figyelmedet, mellyel a versekkel sok egyéb elfoglaltságod mellett foglalkoztál. Ami a lényegét illeti, itt néhány dologra kell rámutatnom. Először is itt nagy, elvi eltérést látok a te és az itteni költők nézetei között. Közöltem velük leveled tartalmát, azt mondták, hogy ez a te tiszteletreméltó egyéni nézeted és felfogásod, az övék más. Ígéred, hogy a versekkel ebből a szempontból foglalkozni fogsz; kíváncsian várjuk cikkedet és tanulmányodat. Az anthológia cseh részének az anyagát helyeslik és nem kívánnak változtatást, ami annál kevésbé lehetséges már, amennyiben az anyag ki van szedve s a kiadótól nem lehet várni, hogy vállaljon újabb kiadásokat. A cseh verseket az itteni fiatal cseh költők válogatták össze és küldték el nekem. Sok verset küldtek. Mindegyikből készítettem nyers fordítást s nálam a péntekestéken mind sorra vettük a jelenlevő fiatal magyar költőkkel s kiválogatták

⁵ Olvashatatlan aláírású levél.

nekem azokat a verseket, amelyek az anthológiába kerültek. Ezt a válogatást itten jóváhagyták, történt ez 1934-ben. A fordítást felosztották. Jelen voltál már te is. Nehéz dolog volt, tudom. Látom a hiányokat. De általában a fordítások jók, sok közülük egyenesen nagyszerű! [...] Első lépést jelent s ez is valami. Sok idealizmussal, lelkesedéssel, ügyszere-tettel csináltuk. Ugyanúgy lelkesednek itteni barátaim is az ügyért. [...] Most küldtem el Pestre az anthológia második korrektúráját, azt hiszem rövidesen meg fog jelenni. Az elején csak annyi lesz – hogy legyen, aki felel érte, – hogy az anthológiát magyar és csehszlovák költőbarátaim-mal együtt – kiknek ezúttal is hálás köszönetet mondok – összeállítottam és sajtó alá rendeztem. Üssön érte, aki akar! Nem bánom! S tovább dolgozom, ahogy eddig is dolgoztam. Ha más valaki csinálja, jobban, szebben, tehetségesebben, félreállok s tapsolok neki! Ez a munka nem a szakmám, nem vagyok költő, de nagyon megszerettem! Szeretettel csináltam, szívvvel, örömmel. Éreztem, hogy meg kell kezdeni. Nem cikkezni, szónokolni, ankétezni a kulturális közeledésről, de csinálni! [...] A Te Halas fordításaid nagyon tetszenek nekem s nagyon tetszettek mindenkinek, kivétel nélkül, akik olvasták. Ez olyan consensus, amely előtt kapitulálnod kell Neked is! Az anthológia most már azt hiszem napokon belül kijön a piacra, mint Renaissance kiadás, Budapest (SZLH, MTA KIK, Ms 4686/189).

24-én József Attilának:

Az anthologia második korrektúráját is visszaküldtem már, a napokban végrevalahára kijön. Nagyon szeretnék a recenziókról teljes lapszemlét kapni, hogy az itteni lapokban írhassek róluk. Ugyanakkor kijön nálunk egy – mondhatnám – ellenanthologia. E. B. Lukáč most adta ki versfordításait különféle nemzetek irodalmából, hallom, a magyar költészet nagyon szépen van képviselve: Ady, Babits, Kosztolányi, Juhász Gy., Szabó L., Illyés.⁶ A fiatal csehek is erősen érdeklődnek a magyar irodalom iránt. Magam is elkövetek mindent, hogy ezt az érdeklődést felkeltssem és fokozzam (Patyi 1955, 225).

Nádassnak (?) pedig⁷:

Két leveled adósa vagyok már, de most sorra veszem valamennyit. Ami az anthológiát illeti, a korektúráát a következő postával visszaküldtem s

⁶ Lukáč E. B. 1936. *Básnická tvorba*. Praha: Družstevní práce.

⁷ Keltezés, aláírás és címzett nélküli levél.

Grillék 18.-án át is vették. Szabó Lőrincnek írtam egy hosszú levelet, melyben elmondtam az én nézeteimet. [...] Szép lett volna, ha Szabó tényleg írt volna előszót, de nagyon kényes helyzetben voltam. A vilá- gért sem lett volna szabad engednem, hogy a dolognak olyan látszata legyen, miszerint én felhasználva Szabó iránti igaz barátságomat, őt épen e barátság alapján kényes helyzetbe hozzam s ő mintegy kényte- len legyen előszót írni olyan könyvhöz, amely nincsen egészen ínyére. Ezért utolsó levelemben az előszó kérdését fel sem említettem már. [...] S most várom az anthologia első kötetét, gondoskodom róla, hogy itt nagy sajtója legyen. [...] Íme, itt az anthologia!!! Ennek nagyon örülök (SH, MTA KIK).

A korabeli sajtóvisszhang

Az antológia május végén jöhetett ki a nyomdából, előszó nélkül. Ugyanebben az évben a pozsonyi Eugen Prager hasonmás kiadásában is napvilágot látott. Júniusban Straka már a reklámpropagandát intézi. Hagyatékában található a prágai *Rádió Hírszolgálat* június 18-i példánya, amelyben így harangozzák be a könyvet:

Csehszlovák–magyar irodalmi est Prágában. A napokban jelent meg egy budapesti könyvkiadónál a régótavárt „Cseh és szlovák költők antoló- giája”, amelyben az újabb magyar költőnemzedék legtehetségesebbjei briliáns fordításokban mutatják be a cseh és szlovák költészet legkiválóbb képviselőit. A csehszlovákiai magyar rádió az irodalmi eseményszámba menő kötet megjelenése alkalmából a Radiojournal prágai stúdiójában „csehszlovák–magyar irodalmi est”-et rendez, amelynek keretében méltó formában ismerteti meg hallgatóit a budapesti könyvvujdonsággal. A bratislavai-pozsonyi és banská-bystricai-besztercebányai rádió szerdán, június 24.-én 18 órai kezdettel közvetíti ezt az irodalmi premiert. Az est értékét növeli, hogy *Josef Hora*, a mai cseh költészet legkimagaslóbb egyénisége, a csehszlovák irodalmi államdíj többszörös kitüntetettje, vezeti be emelkedett szellemű szavakkal a csehszlovák–magyar irodal- mi kapcsolatok eme jelentős megnyilatkozását. Az egyes fordításokat – amelyek *József Attila*, *Szabó Lőrinc*, *Illyés Gyula*, *Darvas János* és *Horváth Béla* ragyogó műfordítói készségét dicsérik – *Straka Antonnak*, a csehszlovák magyar kultúrközeledés lelkes, régi propagátorának, az antológia szerkesztőjének ismertető előadása kíséri. A verseket *Palotay Erzsi* és *Nagy Jenő* szavalja. Konferál: *Donner Pál*.

24-én pedig 18.00 órai kezdettel az alábbi műsort teszik közzé nagybetűs címmel:

Prágai csehszlovák–magyar irodalmi est a „Cseh és szlovák költők antológiája” budapesti megjelenése alkalmából. Közreműködnek Josef Hora, Anton Straka, Palotay Erzsé, Nagy Jenő. Bemutatásra kerülnek Jaroslav Bednář, Fráňa Šrámek, Petr Bezruč, Ivan Krasko, Jiří Wolker, Josef Hora, František Halas, Jan Čarek, Emil B. Lukáč, Maša Haľamová, Laco Novomeský versei Illyés Gyula, Szabó Lőrinc, Darvas János és Horváth Béla fordításában. Konferál: Donner Pál.

Straka 24-i műsorterve egyezik a közzétett adatokkal. Eszerint 45 perc állt rendelkezésükre, hogy a könyvet bemutassák.

A műsort követően Straka azonnal beszámol a sikerről két barátjának:

Kedves Lóri! Szeretettel üdvözöllek a mai csehszlovák–magyar rádióest után. Szép volt nagyon – az Antológia megjelenésének alkalmából rendeztük. [...] Az itteni sajtó szeretettel üdvözli az anthológiát s a mai rádióestet is! Szép volt, nívós volt – boldog vagyok nagyon s tudom, hogy boldogságom nagy részét nektek köszönhetem, jóbarátaimnak s fordító-társaimnak! Ezért első megemlékezésem felétek száll! (SzLH, MTA KIK, Ms 4686/191)

József Attilának: „Ma d. u. az itteni rádióból Pozsony és Besztercebánya számára szép és nívós csehszlovák–magyar estet adtunk le az Anthológiával kapcsolatban. [...] Az anthológiának itt hallatlan sikere van a csehszlovák körökben is! A lapok szépen írnak róla” (Patyi 1955, 226). Négy nappal később újra Szabónak: „Kedves Lóri, mellékelten csatolom a prágai rádió magyar órájának a lefolyását, melyet Pozsony és Besztercebánya közvetített az elmúlt szerdán. Az anyagot – amely[nek] talán kulturtörténeti jelentősége is van – tetszésed szerint felhasználhatod” (SzLH, MTA KIK, Ms 4686/192).

A rádióadást számos újságcikk követte. Ismertetés végett kérte el például 1937 novemberében a Berliini Magyar Tudományos Intézet lapja, az *Ungarische Jahrbücher* a kötetet a prágai minisztériumtól (MZV, 441). Korábban, közvetlenül a megjelenést követően pedig két fontos kritika született meg a könyvről, az egyiket Szalatnai Rezső, a másikat Szélpál Árpád írta.

Szalatnai levelezőlapon adta Straka tudomására december 3-án, hogy olvasta a pesti antológiát, s írt is róla két szlovenszkói lapba, a *Magyar Újság*ba és a *Magyar Írás*ba. Előbbiben elismeri a könyv érdemeit, amit elsősorban a „két nemzet szellemi életének kicserélődésében” lát, de a lírai válogatást csak

kísérletnek tartja, mivel jelentős szlovák és cseh költők (pl. Antonín Sova, Josef Svatoopluk Machar, Martin Rázus, Štefan Krčméry, Jan Rob Ponicsan) hiányoznak a kötetből, emiatt pedig csonkának nevezhető. Kifogásolja továbbá, hogy a műfordítások vegyes értékűek, és bevezető előszóval sem rendelkezik a könyv. Dicséri Darvas János fordításait, aki véleménye szerint hűen tudta visszaadni a szlovák eredeti tartalmát. A cseh versek esetében azonban már szemére veti a fordítóknak, hogy azok nem szó szerint költötték át az eredetit, bár itt is elismerően emlegeti a Bezruč-, Hora- és Halas-fordításokat, amelyeket még jobbakként tart. Szélpál Árpád *Cseh és szlovák költők* című cikkében elsősorban József Attila versfordításait dicséri (SH, MTA KIK).

Szlovák elbeszélők és más fordítások

Az antológia darabjai a könyv kiadása előtt különféle folyóiratokban (elsősorban a *Korunkban*, a *Válaszban* és a *Szép Szóban*) láttak napvilágot, szintén reklámcéllal.⁸ A műfordításokról így az olvasóközönség még a munkafolyamat alatt tudomást szerezhetett. Szalatnai említett kritikája alapján is úgy tűnik, nagy kíváncsisággal és várakozással tekintettek az antológia megjelenésére. Vozári Dezső például, akinek neve szintén felmerült a szlovák fordítások kapcsán Straka május 16-i Szabónak küldött levelében, már 1935. augusztus 10-én azt írja a szerkesztőnek Kassáról, nagyon örül a híreknek, „mely szerint Pesten végre megjelenik a régóta várt és hiányzott antológia”, még akkor is, ha ez bizonyos mértékben keresztezi saját tervét, ami egy csehszlovák antológia kiadására vonatkozik. Megemlíti, hogy ezt a tervet a pesti sajtóban korábban már hírül adta, s azóta is egy sereg folyóiratban közölt belőle műveket. Egyébként a pozsonyi Masaryk Akadémia vállalkozásában 1936 tavaszára tervezik kiadni a könyvet, bár az antológiaformával kapcsolatban nemrég némi kételyei támadtak. Elavultnak, kalendáriumszerűnek hat, így változtatott a tervén, és egyelőre az általa három legjelentősebbnek tartott költő verseit adja ki külön-külön kötetben, a Lukáčét, a Smrekét és a Novomeskýét. Ebből az elsőt már össze is állították Lukáčcsal, valószínűleg novemberben ki is jön a nyomdából.

Érdeklődik továbbá az antológia kiadójáról és fordítóiról, s felajánlja saját műveit a kötet számára. Mivel ekkor nem állt rendelkezésére anyag, ezért csak egy újságkivágást küld Strakának, mégpedig Lukáč és Novomeský egy-egy versét a *Budapesti Újságból*. Ígéri ellenben, hogy visszatérve szabadságáról

⁸ A kiadásra vonatkozó tervek és az antológiákban később megjelent művek korábbi közzététele általános szokás volt a két világháború közötti időszakban.

Pozsonyba, megküldi a fordításokat (SH, MTA KIK). A Szabóhoz címzett levél alapján Vozári ezt elmulasztotta, hiszen Straka a következőket írja: „... megismerkedtem Vozáryval, aki szintén sokat fordított szlovák költőkből. Ismételten kértem tőle is fordításokat, hogy belevegyem az anthológiába. Csak ígéreteket kaptam, fordítást egyet sem. Vozáry nem régen jelentette meg Halas: Anyókák c. versének fordítását, összehasonlítottam az eredetivel s felületesnek találtam” (SzLH, MTA KIK, Ms 4686/189-2).

A *Cseh és szlovák költők antológiájával* majdnem egy időben kultúrpolitikai szempontból még egy jelentős válogatás jelent meg Budapesten Gogolák Lajos és Rády Elemér szerkesztésében: a *Szlovák elbeszélők*. A Franklin Társulat kiadványa 16 elbeszélést mutat be; mégpedig Janko Jesenský, Martin Kukučín, Štefan Letz, Martin Rázus, Peter Jilemnický, Svetozár Hurban-Vajanský, Jégé, Milo Urban stb. írásait. Ebben a kötetben Straka négy prózafordítással jelentkezik 1937-ben (Tido J. Gašpar: *Az ocadicei vándor*, Hana Gregorová: *Szívből*, J. C. Hronský: *Októberi csalódás*, Zuzka Zguriška: *Az örökség*), de Halas költeménye, az *Anyókák (Staré ženy)* is ekkor jelenik meg tőle.

1936 májusában fordította Móricz Zsigmond *Barbárok* című novelláját cseh nyelvre. Regényfordításai közül megjelenik a prágai Mazáč Kiadónál Móricz *Légy jó mindhaláligja*, szintén csehül; egyik legközelebbi fordítótársával, Nádass Józseffel pedig Pragernél két további könyv: Ivan Olbracht *Suhaj, a betyár* és Karel Čapek *Dásenka: egy kis foxi élete*.

Említést érdemel ezenkívül kiadatlanul maradt válogatása, a *Nová maďarská poesie (Új magyar lírai antológia)*, amelyen 1932-től haláláig dolgozott, és ami Szabó Lőrinc sok költeményét is hozta volna, köztük a *Noc (Éjszaka)*⁹ című verset. Ez a költemény az ő fordításában is megjelent a *Národní listy* 1936. március 3-i számában. Korábban Straka az alábbi aláírással küldte meg fordítását a magyar költőnek: „Igaz barátsággal és szeretettel Bpest, 1936. II. 9. Straka” (SzLH, MTA KIK, Ms 4651/281).

Források

Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára és Információs Központja (MTA KIK):

Straka-hagyaték (SH)

Szabó Lőrinc-hagyaték (SzLH)

Szalatnai Rezső-hagyaték (SzRH)

⁹ Megjelent: *Versek a havasról, VI. Éjszaka* = Pesti Napló, 1936. febr. 9. Kötetben: *Versek a havasról, VI. Éjszaka* = *Különbéke*, 1936

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky (MZV), Praha: III. sekce 1918–1939, Fond 441. *Osvěta knihy Antologie z českosl. poesie maďarská*

Irodalom

- Csoma Borbála. 2003. „*Hidat verj, ne éket*”. *Anton Straka kulturális és irodalomszervező tevékenysége a budapesti tíz év tükrében*. Budapest: Korma Kv.
- Darvas János szerk. 1934. *Hegyország hangja. Szlovák költők versei*. Pozsony: Kazinczy.
- Gogolák Lajos–Rády Elemér [1937]. *Szlovák elbeszélők*. Budapest: Franklin.
- Kemény G. Gábor kiad. 1962. Komlós Aladár feljegyzése Anton Straka 1936. évi magyar nyelvű Cseh és szlovák lírai antológiája szerkesztéséről és a magyar résztvevők munkájáról. In *A szomszéd népekkel való kapcsolataink történetéből. Válogatás hét évszázad írásaiból. 732–733*. Budapest: Tankönyvkiadó.
- Patyi Sándor. 1955. József Attila leveleiből. *ItK* 2: 204–226.
- Straka, Anton szerk. 1936. *Cseh és szlovák költők antológiája*. Budapest: Renaissance.
- Straka, Anton szerk. 1936. *Cseh és szlovák költők antológiája*. Pozsony: Prager.
- Szabó Lőrinc. [1936]. *Különbéke*. [Budapest]: Athenaeum.
- Szabó Lőrinc. 1990. *Bírákhoz és barátokhoz. Napló és védőbeszéd 1945-ből*, kiad. Kabdebó Lóránt. Budapest: Magvető.
- Szalatnai Rezső. 1936. Cseh és szlovák költők antológiája. *Magyar Írás* 9: 142–145.
- Szalatnai Rezső. 1936. Cseh és szlovák költők antológiája. *Magyar Újság* 165. 8.

ANTON STRAKA AND LŐRINC SZABÓ – ANTHOLOGY OF CZECH AND SLOVAK POETS

The study discusses the Czechoslovak relations of Lőrinc Szabó's oeuvre. Lőrinc Szabó and Erzsébet Korzáti went on a round tour in Czechoslovakia lasting for over a week beginning on 1. August 1933. The tour was promoted by Anton Straka, the Czechoslovak cultural attaché. Most information about the trip we find in Hungarian from the posthumous papers: Vékesné Korzáti Erzsébet's journal of her travels, Lőrinc Szabó's poems and his letters to his wife Klára Mikes. Lőrinc Szabó met eminent Czech and Slovak poets at the Barrandov terraces in Prague, with whom he afterwards kept up a lively correspondence. During Straka's stay and activities in Budapest, he organized the 'Friday evening gatherings', where he hosted outstanding Hungarian, Czech and Slovak artists. As an outcome of this Czechoslovak-Hungarian rapprochement Straka edited the *Anthology of Czech and Slovak Poems*.

Keywords: Lőrinc Szabó, Anton Straka, Czechoslovak-Hungarian relations, translation of poems.

ANTON STRAKA I LERINC SABO – ANTOLOGIJA ČEŠKIH I SLOVAČKIH PESNIKA

Studija govori o češkim motivima u životnom delu Lerinca Saboa. Lerinc Sabo i Eržebet Korzati su, naime, od 1. avgusta 1933. godine proveli više od dve nedelje putujući po Čehoslovačkoj. Ovaj put im je obezbedio Anton Straka, čehoslovački ataše za kulturu. O tom putovanju najviše podataka saznajemo iz mađarskih izvora: iz dnevnika putovanja gđe Vekaš, Eržebet Korzati, iz stihova Lerinca Saboa i iz pisma koje je on uputio svojoj supruzi, Klari Mikeš. Kod terase Berandovi u Pragu Lerinc Sabo se sastao sa najznačajnijim češkim i slovačkim pesnicima, sa kojima je i kasnije održavao plodotvornu prepisku. Anton Straka je, boraveći u Budimpešti, organizovao tzv. večeri petkom, na kojima je ugostio značajne mađarske, češke i slovačke umetnike. Kao rezultat tog čehoslovačko-mađarskog kulturnog približavanja nastala je *Antologija čeških i slovačkih pesnika*, koju je priredio Straka.

Ključne reči: Lerinc Sabo, Anton Straka, čehoslovačko-mađarske veze, prevod stihova.